

GEORGE ORWELL

NADECHNOUT SE

Argo

GEORGE ORWELL

GEORGE ORWELL

NADECHNOUT SE

Argo

Edici spisů George Orwella
řídí Martin Svoboda

Přeložil Petr Kopecký

© Argo, 2019

Copyright © 1987 by The Estate of the late Sonia Brownell Orwell
Translation © Petr Kopecký, 2019

ISBN 978-80-257-2850-5 (váz.)

ISBN 978-80-257-2962-5 (e-kniha)

Je mrtvý, ale umřít nechce.

LIDOVÁ PÍSEŇ

1

Ten nápad jsem dostal právě v den, kdy jsem si pořídil nový umělý chrup.

To ráno si dobře pamatuju. Kolem čtvrt na osm jsem vyskočil z postele a zamířil do koupelny; právě včas na to, abych nechal prcky pěkně přešlapovat na chodbě. Bylo pochmurné lednové ráno. Nebe mělo neurčitou žlutošedou barvu. Malým čtvercovým oknem jsem z koupelny shlížel na travnatý plácek velký deset krát pět yardů, kterému hrdě říkáme zadní zahrada. Byla obehnaná živým plotem a uprostřed měla vyšlapanou lysinu. Stejná zahrada, stejný živý plot a stejná tráva je k vidění za každým domem na Ellesmere Road. Vlastně jeden rozdíl mezi nimi je – kde nejsou děti, nejsou ani lysiny.

Zatímco se vana plnila vodou, pokoušel jsem se oholit napůl tupou žiletkou. Vyměnil jsem si pohled se svým obličejem v zrcadle. Na policiče pod zrcadlem, ve sklenici s vodou, jsem měl falešné zuby. Chystaly se dotvořit podobu mého obličej. Byly to zuby provizorní. Dal mi je můj zubař Warner, protože na nových se teprve pracovalo. Nemám ale zas tak špatný kukuč, fakt ne. Patří k těm cihlově rudým tvářičkám, které jdou dobře k máslově žlutým vlasům a bleděmodrým očím. Pleš ani šediny nemám, díkybohu. A když si nasadím zuby, málokdo by řekl, že mi je pětáctýřicet.

Ukládaje si do paměti, že bych měl koupit nové žiletky, jsem vlezl do vany a namydlič se. Namydlič jsem

si baculaté paže (jsou pihovaté až po lokty) a kartáčem na záda taky lopatky, na které bych jinak nedosáhl. Je to mrzuté, ale je pár částí těla, na které už dnes nedosáhnu. Prostě jsem trošku při těle. Jako pouťová atrakce bych se ale neuživil. Vážím jen něco málo přes devadesát. Kolem pasu jsem si naposledy naměřil osmatřicet nebo čtyřicet palců. Už ani přesně nevím. Nepatřím k těm nechutně tlustým chlápům, kterým se pupky pletou mezi nohy. Jsem prostě jenom drobet rozložitý v hýždích, takže mám slušný náběh na sudovitou figuru. Znáte ty čilé, srdečné týpky, kteří jsou širší v bocích? Ty silné, zdravím kypící maníky, přezdívané *Thustoch* či *Cvalda*, kteří hýří vtípem a jsou ozdobou každé společnosti? Tak takový jsem já. Většinou mi říkají „*Thustoch*“. *Thustoch* Bowling. Moje skutečné jméno je *George Bowling*.

V tu chvíli jsem ale vtípem zrovna nehýřil. Všiml jsem si, že v poslední době bývám ráno často nabručený a nerudný, i když spánek a zažívání mám dobré. Já ale vím, čím to bylo. Za všechno mohly ty mizerné falešné zuby. Ve sklence vody se příšerně zvětšily a šklebily se na mě jako smrták. Je to dost hnusný pocit, když se vám dásně třou o sebe. Jako byste se zakousli do kyselého jablka. Kromě toho, ať už si o tom myslíte cokoli, falešné zuby jsou v životě člověka mezníkem. Když přijdete o poslední vlastní zub, sotva si můžete dál namlouvat, že jste pořád hollywoodská hvězda. A já měl pětáctýřicet a panděro navrch. Když jsem vstal, abych se namydlil v rozkroku, podíval jsem se na svoji postavu. Je pitomost tvrdit, že si pupkáči nedohlédnou na nohy. Je ale fakt, že když se napřímím, vidím si jenom na špičky. Žádná ženská se na mě nepodívá dvakrát, pokud za to nedostane zapláceno, pomyslel jsem si, když jsem si přejížděl mýdlem po břiše. Pravda, ne že bych po tom zrovna dvakrát toužil.

Tohle ráno jsem ovšem měl hodně důvodů být v lepším rozpoložení. Především jsem nepracoval. Starý auták, ve kterém obrážím svůj okrsek (měl bych vám říct, že jsem pojišťovák. U firmy Létaující salamandr. Životní pojistky, požáry, vloupačky, dvojčata, ztroskotané lodi, prostě všechno), byl toho času v opravě, a přestože jsem musel zaskočit do práce s nějakými lejstry, vzal jsem si ten den volno, abych si vyzvedl svůj nový umělý chrup. Vedle toho zaměstnávala moji mysl ještě jedna věc. Šlo o sedmnáct liber, o kterých nikdo jiný neměl ani potuchy. Určitě ne nikdo z rodiny. Stalo se to asi takhle. Chlápkovi z naší firmy, Mellors se jmenoval, se dostala do ruky knížka s názvem *Použití astrologie v dostihovém prostředí*. Ta dokazovala, že všechno vlastně závisí na vlivu planet a barvě žokejova dresu. Takže třeba v jakémsi dostihu běžela klisna jménem *Korzárova nevěsta*, naprostý outsider. Jenomže její žokej měl na sobě zelenou, což byla přesně ta správná barva planet, které byly zrovna v ascendentu. Mellors, který byl astrologickou mánií dost postižený, dal na tuhle klisnu několik babek a na kolenou mě prosil, abych udělal totéž. Nakonec, hlavně abych ho umlčel, jsem obětoval deset šilinků, přestože zpravidla nesázím. A světe div se, *Nevěsta* nechala všechny za sebou a v pohodě si doklusal pro vítězství. Nepamatuji si přesně, jaký byl kurs, ale káplo mi z toho asi sedmnáct liber. Jakýsi prapodivný instinkt – snad předznamenával další předěl v mém životě – mě přiměl, abych ty peníze dal do banky a nikomu o nich neřekl ani slovo. Nikdy předtím jsem nic takového neudělal. Dobrý manžel by ty peníze utratil za šaty pro Hildu (to je moje žena) a boty pro děti. Ale já byl dobrým manželem a otcem patnáct let a už mi to začínalo lézt krkem.

Když jsem se celý namydlič, cítil jsem se líp. Lehli jsem si do vany a přemýšlel o tom, jak těch sedmnáct babek

utrátím. Napadly mě dvě možnosti – buď víkend s nějakou ženskou, nebo to v klidu rozfofruju za prkotiny, třeba doutníky a dvojité whisky. Napustil jsem si ještě trochu horké vody a přemýšlel o ženských a doutnících, když vtom se ozval rámus. Jako by se po těch dvou schodech, co vedou do koupelny, řítilo stádo bizonů. Byli to prckové, kdo jiný. Dvě děti v domě téhle velikosti, to je jako litr piva v půllitrové sklenici. Zvenku se ozývalo zoufalé podupávání a po něm už jenom agonický řev:

„Tati! Já chci dovnitř!“

„Ale nemůžeš. Tak se klid!“

„Ale tati. Já musím...“

„Tak si jdi, ale někam jinam. Já jsem ve vaně.“

„Ta-tíí! Já musím!“

A bylo po koupeli! Pochopil jsem, že jde do tuhého. V domcích, jako je ten náš, je totiž záchod v koupelně. Vytáhl jsem špunt a v rychlosti se osušil. Jakmile jsem otevřel dveře, malý Billy – ten mladší, sedmiletý – kolem mě prosvištěl, a o fous tak utekl pohlavku, který jsem mu chtěl vlepit. Teprve ve chvíli, kdy už jsem byl skoro oblečený a hledal kravatu, jsem zjistil, že mám namydlený krk.

Namydlený krk dokáže pěkně otrávit. Jakkoli pečlivě si ho vydrhnete, když už jednou přijdete na to, že váš krk je namydlený, toho pocitu se už nezbavíte. Prostě jste namydlení a basta. Dolů jsem šel ve špatné náladě a byl jsem pevně rozhodnutý, že budu nepřijemný.

Naše jídelna, podobně jako jiné jídelny v naší ulici, je malý, stísněný pokoj. Čtyři krát čtyři yardy, nebo snad čtyři a půl krát tři. Příborník z japonského dubu s dvěma prázdnými karafami a stříbrný stojánek na vejce, který nám dala Hildina matka jako svatební dar, zabírají hodně místa. Hildička se kabonila za čajovou konvicí, jako obvykle ve stavu maximální úzkosti a strachu, protože

v *News Chronicle* oznamovali, že cena másla stoupá nebo něco podobně zdrcujícího. Plynový krb nezapálila. Okna byla sice zavřená, ale v pokoji byla ukrutná zima. Sehnul jsem se a strčil zápalku do krbu. Při tom jsem dost funěl (při ohýbání se mi to stává vždycky), a to byl pokyn pro Hildu. Podívala se na mě úkosem, což dělá vždycky, když si myslí, že dělám něco nepřístojného.

Hildě je devětatřicet. Když jsem ji viděl prvně, vypadala jako zajíc. A vypadá tak dodnes. Akorát je mnohem vyzáblejší a seschlejší a v jejím pohledu je pořád něco sklíčeného a ustaraného. A když ji něco hodně vyvede z míry, má ve zvyku se naparovat a křížit ruce na prsou, jako stará cikánka nad táborovým ohněm. Největší vzrůšo je pro ni předpovídání katastrof. Výhradně drobných katastrof, jak jinak. Války, zemětřesení, mory, hladomor, revoluce a podobné věci ji vůbec nezajímají. Máslo podražilo, účet za plyn je horentní, dětičky mají prošlapané podrážky u bot a musíme zaplatit další splátku za rádio – to je její litanie. Časem jsem pochopil, že největší rozkoš jí dělá, když se pohupuje ze špiček na paty, ruce na prsou, a do omrzení opakuje: „Ale Georgi, to je velice *vážná* věc! Nevím, co si *počneme*! Kde ty *peníze* vezmeme! Ty si asi neuvědomuješ, jak *je* to *vážné*!“ A pořád dokola. Má utkvělou představu, že skončíme v nějakém chudobinci. Paradoxní na tom je, že pokud se do chudobince jednou přece jenom dostaneme, Hildě to nebude vadit ani z poloviny tolik co mně, protože si tam bude užívat pocit bezpečí a jistoty.

Prckové už byli dole. Oblékli se a umyli rychlostí blesku, jak to dělávají pokaždé, když zrovna nemůžou nikoho nechat čekat před koupelnou. Když jsem usedal k snídani, právě se hádali stylem: „Jo, udělals to!“ – „Ne, neudělals!“ – „Jo, udělals!“ – „Ne, neudělals!“ a vypadalo

to, že v tom hodlají pokračovat až do oběda, dokud jsem tomu neučinil přítrž. Děti mám jen dvě, Billyho, tomu je sedm, a Lornu, které je jedenáct. Mám k nim dost zvláštní vztah. Většinou bych je nejradši neviděl. Jejich konverzace je pro mě šíleným utrpením. Prožívají právě to neslané nemastné období dětství, kdy se veškerá řeč točí kolem pravítek, pouzder a toho, kdo měl lepší známku z francouzštiny. Jindy, zvláště když spí, mívám ale úplně jiný pocit. Za letních večerů, kdy je ještě světlo, jsem občas stával u jejich postýlky a pozoroval je, jak spí. Jejich kulaté tvářičky a zlaté vlásky o několik odstínů světlejší než ty moje. To jsem pak plný soucitu a lásky, jak o tom píšou v Bibli. V takových chvílích si připadám nevýznamný jako trubka od záchodu a cítím, že mým jediným úkolem je přivádět tyhle tvorečky na svět a obstarávat jim obživu, dokud nevyrostou. Ale takové chvíle mám zřídkakdy. Většinou se zaobírám svým sobeckým já, na kterém mi doopravdy záleží. Cítím, že ten starý brach má ještě řůru energie a spoustu pěkných věcí před sebou. A představa sebe sama jako vola táhnoucího za sebou dvě děti a manželku mě zrovna neláká.

U snídaně jsme toho moc nenamluvili. Hilda byla v té své náladě „Nevím, co si počneme!“, jednak kvůli ceně másla a taky proto, že se vánoční prázdniny chýlily ke konci a my ještě dlužili pět liber školného za minulé pololetí. Snědl jsem své vejce a namazal si krajíc chleba marmeládou Golden Crown. Hilda ji bude kupovat do omrzení. Půl kila totiž přijde na pět a půl pence a na skleničce píšou, tím nejmenším myslitelným písmem, že obsahuje „jistý podíl neutrální ovocné šťávy“. To mě vyprovokovalo k tomu, že jsem začal, celkem podrážděným tónem, mluvit o neutrálních ovocných stromech. Nahlas jsem při tom uvažoval, jak asi vypadají a ve kterých

zemích rostou, dokud se Hilda nerozčílila. Ne že by jí vadilo, že ji takhle pošťuchuju. Ona má jenom pocit, že o věcech, na kterých se dá ušetřit, se vtipkovat nesmí.

Nahlédl jsem do novin, ale o žádných podstatných novinkách jsem se nedočel. Kdesi ve Španělsku a v daleké Číně se jako obvykle mlátili hlava nehlava, v čekárně na vlakovém nádraží našli ženské dolní končetiny a svatba krále Zoga byla na vážkách. Kolem desáté, o něco dřív, než jsem měl původně v úmyslu, jsem vyrazil do města. Děti si odešly hrát do parku. Bylo ošklivé, syrové ráno. Když jsem vyšel ze dveří, můj namydlený krk ofoukl nepříjemný závan větru. Najednou jsem měl dojem, že mi nepadnou šaty a že jsem ulepený od hlavy až k patě.

2

Znáte ulici, ve které žiju – Ellesmere Road, West Bletchley? Pokud náhodou ne, určitě znáte padesát jiných, které jsou na chlup stejné.

Však víte, jak tyhle ulice przní celá předměstí. Všude je to stejné. Nekonečné řady malých dvojdomků – čísla domů v naší ulici končí až u 212, my máme 191 –, které se podobají jeden druhému jako vejce vejci. Zpravidla jsou ještě o něco šerednější než státní bytovky. Štuková fasáda, branka z namořeného dřeva, živý plot a zelené přední dveře. Smithovi, Robinsonovi, Adamsovi, Monmartrovi a další tuctová jména. Snad v jednom z padesáti domů si nějaký asociál, který jistojistě skončí v chudobinci, natřel dveře na modro, místo na zeleno.

Ten lepkavý pocit za krkem mi na sebevědomí zrovna nepřidal. Je zvláštní, jak člověka dokáže rozhodit ulepený krk. Pěkně vám to přistřihne hřebínek, jako když zjistíte,

že se vám před zraky spousty lidí odlepuje podrážka od boty. To ráno jsem si ale o sobě nedělal žádné iluze. Jako bych se viděl, jak kráčím po ulici se zarudlým, sádelnatým obličejem, falešnými zuby a v ubohých šatech. Chlápek jako já zkrátka nemůže působit zámožně. I kdybyste mě viděli ze vzdálenosti dvou set yardů, hned byste mě otipovali, ne zrovna na pojišťováka, ale určitě na nějakého překupníka nebo obchodníka. Šaty, které jsem měl na sobě, byly prakticky kmenovou uniformou. Lehce obnošený oblek se vzorem rybí kosti, modrý kabát za padesát šilinků, buřinka a žádné rukavice. Navíc můj vzhled nápadně připomíná lidi, kteří prodávají věci na objednávku. Takový ten hrubý, bezostyšný kukuč. V nejlepším případě, když mám nový oblek nebo zrovna kouřím doutník, by mě lidé mohli mít za majitele sázkové kanceláře nebo hostinského. V nejhorším by mě považovali za vlezlého prodavače vysavačů. Obvykle byste mě ale zaškatulkovali správně. Pět až deset liber týdně, řekli byste si. Po ekonomické a sociální stránce patřím na naší ulici k průměru.

V tu chvíli jsem ale byl na ulici pánem. V osm dvacet jedna už chlapi uháněli autobusem do práce a ženské lelkovaly doma za sporákem. Když máte čas se porozhlédnout kolem a jste v té správné náladě, je docela zábavné chodit po těchhle předměstských ulicích a představovat si, jaký život tam lidi vedou. Nakonec, co jiného je ulice Ellesmere Road než vězení s celami pěkně v řadě. Zástup dvojmučireň, kde se úzkostně o svoje živobytí třesou ubožáci, co mají od desíti k pěti librám týdně a šéfa, který z nich dře kůži. A k tomu ještě doma manželku, která se po nich vozí jako saň, a děti, co jim sajou krev jako pijavice. O utrpení dělnické třídy se toho hodně nakecá. Mně osobně ale těch proletářů moc líto není. Narazili jste někdy na nádeníka, který by si lámal hlavu kvůli vyhazovu?

Proletář strádá fyzicky, ale když nepracuje, je svobodný. V každé z těch štukovaných králíkáren se ovšem najde nějaký ten ubožák, který se neosvobodí *nikdy*. Možná v hlubokém spánku, když sní o tom, jak po šéfovi, beznadějně uvězněném ve studni, hází kameny.

Největší problém lidí, jako jsem já, je samozřejmě to, že si myslíme, že máme co ztratit. Takže namátkou, devět z deseti obyvatel Ellesmere Road se domnívá, že vlastní svoje domy. Ellesmere Road, a vlastně celá okolní čtvrť až po High Street, je součástí jednoho velkého podvodu, který se jmenuje Hesperidská realitní kancelář. Ta je majetkem stavební spořitelny Úvěr s úsměvem. Stavební spořitelny jsou pravděpodobně nejfikanějším novodobým podfukem. Moje vlastní branže, pojišťovnictví, je švindl, přiznávám. Je to ale otevřený švindl a hraje se s odkrytými kartami. Působ švindlů stavebních spořitelen je v tom, že jejich oběti mají za to, že jim je prokazována nějaká laskavost. Vy jim nakopete zadek a oni vás ještě z vděčnosti olížou. Někdy bych rád viděl budovu Hesperidské realitky ozdobenou ohromnou sochou boha všech stavebních spořitelen. Byl by to dost zvláštní bůh. Určitě by byl bisexuální. Od pasu nahoru výkonný ředitel, dole taková ta tuctová hospodyňka. V jedné ruce by ta bytost držela obrovský klíč, od chudobince, pochopitelně. V té druhé pak... No, jak říkají těm věcičkám, co se podobají lesnímu rohu, který rozdává dárky ve velkém? Roh hojnosti, ze kterého by se sypaly tranzistory, životní pojistky, umělé zuby, aspiriny, šprcgumy a betonové zahradní válce.

Skutečnost je ale taková, že naše domy na Ellesmere Road nejsou naše, i když jsme za ně už zaplatili. Není to soukromá, ale pronajatá nemovitost. Cena je stanovena na pět set padesát. Splatit lze během šestnácti let.

Bez prostředníka byste majiteli zaplatili nejvýš tři sta osmdesát. Zisk pro Úvěr s úsměvem tak dělá sto sedmdesát. Netřeba dodávat, že ve skutečnosti si lidi z Úvěru s úsměvem namastí kapsu ještě mnohem víc. Těch tři sta osmdesát totiž zahrnuje zisk stavební firmy. Úvěr s úsměvem ale pod jménem Wilson & Bloom staví domy sám, a shrábne tak i výtěžek stavaře. Platí jenom za materiál. Vlastně shrábne i zisk za materiál, protože pod jménem Brookes & Scatterby sám sobě prodává cihly, tašky, dveře, okenní rámy, písek, cement a snad i sklo. Vůbec by mě proto nepřekvapilo, kdyby pod jinou hlavičkou prodával sám sobě dřevo na dveře a okenní rámy. A k tomu ještě – to jsme ale mohli tušit, i když nás to všechny potom vytočilo – Úvěr s úsměvem ne vždycky dostojí svým závazkům ze smlouvy. Ellesmere Road byla vystavěná na otevřené pláni. Říkalo se jí Plattova louka. Žádná sláva, ale dobrý plácek na hraní pro děti určitě. Nebylo to psáno černé na bílém, ale všem bylo vždycky jasné, že na Plattově louce se do budoucna stavět nemá. West Bletchley byla ovšem rostoucí předměstská část. Rothwellova továrna na výrobu džemu byla spuštěna v osmadvacátém a angloamerická fabrika na bicykly začínala o pět let později. Obyvatel přibývalo a ceny pronájmů šly nahoru. Se sirem Herbertem Crumem ani žádným jiným papalášem z Úvěru s úsměvem jsem nikdy neměl tu čest, ale docela živě jsem si dokázal představit, jak se jim na tenhle pozemek sbíhají sliny. Zničehonic přijeli stavaři a na Plattově louce začaly růst místo květin baráky. Lidi z Hesperidské reality kvíleli v agonii, nájemníci si založili sdružení na svou ochranu. Všechno nanic! Crumovi právníci z nás vymačkali všechnu šťávu, a než bys řekl švec, Plattova louka byla zastavěná. Ten nejfikanější tah, za který by si podle mě Crum zasloužil přinejmenším titul barona,